

Рекомендована д.ф.н., професором Д.І.Дмитрієвським

УДК 615.12:658.310(477):65.015.1: 331.8/9:35.088.2/7

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН НА ЕТАПІ ПРОХОДЖЕННЯ ІНТЕРНАТУРИ ВИПУСКНИКАМИ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ІІІ-ІV РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ

В.М.Назаркіна, В.М.Толочко

Національна фармацевтична академія України

Розглянуті питання підвищення ефективності регулювання соціально-трудоових відносин в умовах трансформації економічних відносин. Проведений аналіз стану соціально-трудоових відносин на етапі проходження інтернатури випускниками фармацевтичних вузів. Визначені основні шляхи підвищення ефективності використання трудового потенціалу та оптимізації процесу адаптації провізорів-інтернів до нової для них системи соціально-трудоових відносин.

Соціально-трудоові відносини — це система, що охоплює всі фази відтворення трудового потенціалу: формування, розподіл і перерозподіл та використання трудових ресурсів, систему найму і пропозиції праці, тобто її купівлю і продаж, механізми погодження ціни і умов праці, систему соціального захисту [7].

В якості своєрідного соціального механізму, за допомогою якого індивід включається до такої важливої сфери людської діяльності як праця, виступає трудова адаптація, в ході якої активізуються, розвиваються і закріплюються необхідні в процесі професійної діяльності якості і здібності індивіда — від фізіологічних до соціальних. Тому етап проходження інтернатури випускниками фармацевтичних закладів освіти повинен забезпечити їх психофізіологічну та соціально-психологічну адаптацію, яка характеризує специфіку і рівень, міру входження, включення нового працівника в систему всіх взаємовідносин, які існують в колективі базового фармацевтичного підприємства, пристосування до пануючих у ньому норм життя, ціннісних орієнтацій, а також професійну адаптацію, тобто опанування професійних навичок і вмінь та засвоєння особливостей і умов праці [5–8].

Метою дослідження був аналіз стану соціально-трудоових відносин у колективах аптечних установ при проходженні інтернатури випускниками вищих фармацевтичних закладів освіти.

Дослідження базувались на певних критеріях відношення людини до праці:

- сприйняття праці як головного джерела засобів існування;
- оцінка суспільної необхідності і корисності своєї праці;
- прагнення реалізувати в процесі і результатах праці всі свої здібності, знання, навички та уміння [3, 10, 13–15].

Першочергово нами була досліджена наявність мотивації випускників щодо вибору майбутньої професії. Встановлено, що коли перед молодими людьми постало питання вибору професії, більшість з них (45,0%) керувалася порадами батьків та знайомих, наявністю здібностей та схильностей до роботи на фармацевтичних підприємствах (33,0%), а також престижністю професії провізора (24,0% респондентів). При цьому переважна більшість провізорів-інтернів не жалкує про цей крок і якщо б з'явилася можливість обирати професію знову, вони повторили б свій вибір. Таким чином, до етапу проходження інтернатури випускники фармацевтичних вузів (факультетів) дійшли з чітким уявленням про свою професію і не змінили його.

Для проходження заочної частини інтернатури передбачені базові фармацевтичні підприємства, які надають інтернам робочі місця і обсяг роботи відповідно до вимог навчальних планів та програм, а також забезпечують керівництво з боку досвідчених фахівців [1]. Встановлено, що на сьогоднішній день 58,3% базових фармацевтичних підприємств є державними та 30,7% — з колективною формою власності. Тільки 11,0% серед них — це приватні фармацевтичні підприємства.

Тому на наступному етапі досліджували процес влаштування випускників для проходження інтернатури. Встановлено, що 60,0% випускників відносно легко влаштувалися в базові аптечні установи, але інші 40,0% зштовхнулися з певними труднощами, так як більшості з них довелося вирішувати питання самостійно або “за знайомством”. Спроби знайти місце роботи по об'явах в газетах і на телебаченні та звернення до служби зайнятості не дали результату. Як правило, це ті

Таблиця 1

Сучасні вимоги до фахівця з вищою фармацевтичною освітою

№п/п, ранг	Характерні вимоги	Відношення інтернів (в%)			
		дуже важливо	важливо	не дуже важливо	зовсім не важливо
1	Комунікабельність, здатність "працювати в команді"	59,06	36,80	3,34	0,80
2	Професійна працездатність	54,33	41,83	3,84	0
3	Навички практичної роботи	44,87	46,56	7,87	0,70
4	Високий рівень теоретичної підготовки за спеціальністю	44,21	47,13	8,66	0
5	Дисциплінованість, старанність	44,38	48,23	5,52	1,87
6	Здатність приймати самостійні рішення	39,38	52,33	5,53	2,86
7	Ініціативність, організаторські здібності	40,16	48,12	11,02	0,70
8	Комп'ютерна підготовка	32,07	54,32	13,61	0
9	Загальна ерудиція	28,35	59,84	11,02	0,79
10	Аналітичне мислення	29,63	55,90	7,86	6,71
11	Творчий потенціал	21,06	52,97	22,83	3,14
12	Презентативність	24,41	45,67	20,47	9,45
13	Володіння іноземною мовою	13,42	43,38	39,37	3,83
14	Наявність знань з суміжної спеціальності	5,68	52,86	36,52	4,94
15	Готовність до ризику	13,42	43,30	31,46	11,82

випускники, які отримали право на самостійне працевлаштування.

Аналіз даних дослідження дозволив окреслити коло проблем, з якими стикається інтерн на початку своєї трудової діяльності. Крім матеріальних та житлових труднощів, актуальності набула проблема адаптації до трудового порядку в установі (30,7% опитуваних). Тут мова йдеться в основному про недержавні аптечні установи, де робочий день триває набагато довше, ніж 8 годин (треба також брати до уваги той факт, що більшість опитуваних — це жінки, які мають сім'ю та дітей). Встановлено, що 24,4% інтернів страждають від своєї некомпетентності у питаннях трудового законодавства. Для 22,8% опитуваних головна проблема полягає в тому, що вони мають недостатньо чітке уявлення про використання знань на практиці. Важливий і той факт, що 11,8% провізорів-інтернів залучається до роботи, яка не відповідає рівню їх кваліфікації.

Становлення ринкових відносин, а особливо формування ринку праці істотно вплинуло на свідомість інтернів, а також працівників та керівників, на їх уявлення про конкурентоспроможного фахівця. Це актуалізує формування орієнтації на індивідуальну відповідальність, активність, ініціативність, творче ставлення до праці, інноваційне мислення, раціоналізм, прагнення до самовдосконалення, постійного поповнення знань та підвищення кваліфікації. Тому, за таких умов, як встановлено, для провізора-інтерна як майбутнього фахівця потрібні наступні характеристики:

- активне володіння основами профільних дисциплін, здатність до аналізу, логічної обробки інформації, спроможність висувати альтернативні рішення та виробляти критерії для відбору правильних рішень;
- високий професійний рівень (вільне володіння теорією, методами розрахунку, вимірювання, експерименту, обробки результатів);
- знання суміжних дисциплін;
- практичні навички в роботі з сучасними інформаційними системами, які застосовуються у фармацевтичній галузі;
- здатність до професійної адаптації;
- здатність до післядипломної освіти (підвищення кваліфікації);
- організаторські здібності;
- навички організації виробництва та реалізації лікарських засобів;
- знання законів соціально-економічного розвитку суспільства та уміння застосовувати їх на практиці;
- розуміння сутності і соціальної значущості професії провізора;
- слідування етичним і правовим нормам суспільства, фармацевтичній етиці та деонтології;
- наявність аксіологічних прагнень (ідеалів, цінностей, пріоритетів, мотивацій тощо);
- знання законів міжособистісного спілкування та уміння застосовувати їх на практиці;
- здатність приймати рішення і нести за них відповідальність;

Таблиця 2

Оцінка фактичної відповідності інтернів вимогам до фахівця з вищою фармацевтичною освітою

№п/п	Вимоги до фахівця з вищою фармацевтичною освітою	Відповідність цим вимогам (самооцінка), %	
		так	ні
1	Комунікабельність, здатність "працювати в команді"	94,74	5,26
2	Професійна працездатність	93,70	6,30
3	Навички практичної роботи	65,35	34,65
4	Високий рівень теоретичної підготовки за спеціальністю	65,63	35,37
5	Дисциплінованість і старанність	83,46	16,54
6	Здатність приймати самостійні рішення	76,42	24,58
7	Ініціативність, організаторські здібності	54,33	45,67
8	Комп'ютерна підготовка	45,08	54,92
9	Загальна ерудиція	81,12	18,88
10	Аналітичне мислення	66,93	33,07
11	Творчий потенціал	64,57	35,43
12	Презентативність	59,06	40,94
13	Володіння іноземною мовою	38,80	61,20
14	Наявність знань з суміжної спеціальності	54,51	45,49
15	Готовність до ризику	40,16	59,84

- наявність таких якостей як співчуття, готовність допомогти, єдність слова і діла тощо;
- здатність враховувати в роботі чужий досвід;
- невиробничі резерви особистості (здоровий спосіб життя, працездатність, уміння створити сприятливий соціально-психологічний клімат у колективі, участь у громадському житті, почуття корпоративності);
- творче ставлення до праці;
- здатність до сприйняття інновацій та інноваційне мислення;
- наявність естетичних прагнень та ідеалів та ін. [2, 4, 6, 9, 11, 12].

Базуючись на вищезазначеному, ми дослідили конкурентоспроможність сучасних випускників фармацевтичних вузів у період проходження ними інтернатури. Встановлено, що інтерни прагнуть орієнтуватися на певні конкретні якості, які повинен мати фахівець (див. табл. 1)

Як видно, конкурентоспроможний фахівець, в першу чергу, повинен бути комунікабельним і працездатним, мати високий рівень теоретичної підготовки та володіти навичками практичної роботи. Актуалізуються також такі ділові якості, як ініціативність, організаторські здібності, здатність приймати рішення, відповідальність тощо.

Далі нами досліджені аспекти фактичної наявності таких якостей у провізорів-інтернів. Для цього ми використали результати їх самооцінки (див. табл. 2).

Встановлено, що необхідно звернути увагу, в першу чергу, на розвинення таких рис, як ініціативність, самостійність, здатність приймати рішення та нести за них відповідальність, готовність до ризику тощо.

На думку керівників аптечних установ, наші вищі навчальні заклади достатньо успішно справляються з завданням щодо підготовки фармацевтичних кадрів. Болючими проблемами процесу навчання є, на їхній погляд, недостатній рівень практичної підготовки, неухважність до формування комунікативних навичок, перш за все, доброзичливості у роботі з клієнтами, низький ступінь готовності до здійснення нововведень, застосування прогресивних технологій.

Подальшими дослідженнями встановлено, що гострими проблемами, які стоять перед ними, є такі як: екологія і здоров'я, фінансові проблеми, проблеми соціального захисту і безпеки, житлова проблема. Як і передбачалося, в пріоритетну групу увійшли проблеми, пов'язані з матеріально-фінансовим станом. В сучасній ситуації набуває актуальності проблема соціальних гарантій.

ВИСНОВКИ

1. Встановлено, що етап проходження інтернатури випускниками фармацевтичних закладів освіти забезпечує оптимальне проходження адаптації до сучасних соціально-економічних умов, актуалізує більш чітку організацію управління цим процесом. Однією з цілеспрямованих форм впливу на процес адаптації під час проходження інтернатури є виховання особистості, психологічно і духовно готової до сприйняття суспільних змін, освоєння ринкових цінностей тощо.

2. Показана необхідність розробки методичних рекомендацій, спрямованих на оптимізацію процесу адаптації провізорів-інтернів до нової для них системи соціально-трудових відносин, що і є метою наших подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про затвердження Положення про спеціалізацію (інтернатуру) випускників вищих медичних і фармацевтичних закладів освіти III-IV рівнів акредитації. Наказ МОЗ України від 19.09.96 р. №291.
2. Базарный В.Л., Резцова Т.В., Гордиенко А.А. // Фармація. — 1989. — №6. — С. 52-54.
3. Борович О.Д., Назаркіна В.М. // Вісник ХДУ. Економічна серія. — №446. — Харків, 1999. — С. 106-108.
4. Журавлев В.Г. Методы развития творческих качеств руководителей и специалистов. — М.: Знание, 1991. — 64 с.
5. Комозин А.Н. // Социс. — 1990. — №10. — С. 3-11.
6. Петерсоне Э.Ю., Баренс И.А., Ротберг Ю.Т. Актуальные вопросы последипломного обучения провизоров. — С.-Пб., 1996. — С. 28-29.
7. Полторац В.А. Социология труда. Справочник. — Д.: Арт-Пресс, 1997. — 146 с.
8. Пономаренко Н.С. Организационные принципы, методические основы и формы совершенствования системы последипломного обучения провизоров: Автореф. дисс....канд. фарм. наук. — Х., 1990. — 46 с.
9. Скулкова Р.С. // Фармація. — 1993. — №3. — С. 33-35.
10. Скулкова Р.С., Ягурина Р.И., Ганич Т.Н. // Фармація. — 1993. — №1. — С. 46-48.
11. Черних В.П. // Фармац. журн. — 1999. — №1. — С. 3-11.
12. Черних В.П. // Фармац. журн. — 2000. — №1. — С. 13-23.
13. Herzberg F., Mausner B., Snyderman B. Motivation of work. — N.Y.: Willy and Sons, 1959. — P. 13-27.
14. Herzberg F. Work and the Nature of Man. — N.Y., 1966. — P. 29.
15. Will schools ever yet better? // Business Week. — April 17. — 1995.

УДК 615.12:658.310(477):65.015.1:331.8/9:35.088.2/7
 ИССЛЕДОВАНИЕ СОСТОЯНИЯ СОЦИАЛЬНО-ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЙ НА ЭТАПЕ ПРОХОЖДЕНИЯ ИНТЕРНАТУРЫ ВЫПУСКНИКАМИ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКИХ УЧРЕЖДЕНИЙ ОБРАЗОВАНИЯ III-IV УРОВНЕЙ АККРЕДИТАЦИИ
 В.Н.Назаркина, В.М.Толочко

Рассмотрены вопросы повышения эффективности регулирования социально- трудовых отношений в условиях трансформации экономических отношений. Проведен анализ состояния социально-трудовых отношений на этапе прохождения интернатуры выпускниками фармацевтических вузов. Определены основные пути оптимизации процесса адаптации провизоров-интернов к новой для них системе социально-трудовых отношений.

UDC 615.12:658.310(477):65.015.1:331.8/9:35.088.2/7
 STUDY OF THE PRESENT STATE OF THE SOCIAL AND LABOUR RELATIONS WHEN THE INTERNATURE OF GRADUATES FROM THE PHARMACEUTICAL EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF THE III-IV LEVELS
 V.N.Nazarkina, V.M.Tolochko

The article is devoted to the questions of the increasing the effectiveness of the regulation of social and labour relations under condition of transition to market economy. The analysis of the present state of the social and labour relations when the graduates from pharmaceutical educational establishments were studying in the internature were carried out. The main ways of the perfecting the provisors-interns' adaptation to a new system of the social and labour relations have been researched.

Довідник "ВФ"

Вышло из печати практическое руководство

Тихонов А.И., Ярных Т.Г. Орловецкая Н.Т., Яковенко Л.И., Соболева В.О.,
 Соколова Л.В., Богуцкая Е.Е., Постольник И.Ю., Живора Н.В., Котенко А.М.,
 Тихонова С.А., Мартынюк Т.В., Ковтун Ю.В., Азаренко Ю.М.,
 Калиниченко Т.В., Данькевич О.С.

Практическое руководство к лабораторным занятиям

по аптечной технологии лекарств

Х.: Изд-во НФАУ, 2001, 208 с.

В практическом руководстве в соответствии с программой по аптечной технологии лекарств приведены основные теоретические вопросы, необходимые для изучения дисциплины, обучающие задания, образцы эталонов ответов для выполнения домашних заданий, задания для контроля усвоенного материала. Для лучшего усвоения материала основные теоретические вопросы и практические задания приведены на французском языке.